



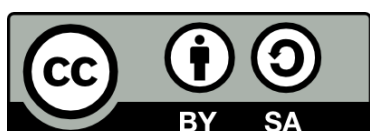
E-HEALTH Literacy

Poročilo o fokusni skupini



**Co-funded by
the European Union**

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.



[Attribution-ShareAlike 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

UVOD

V tem poročilu so povzete ugotovitve analize razprav v fokusnih skupinah.

Fokusne skupine so bile izvedene v partnerskih državah projekta - Grčiji, Nemčiji, Litvi, Sloveniji in Švici - junija in julija 2022. K sodelovanju v fokusni skupini so bili povabljeni strokovnjaki s področja digitalnega zdravja in predstavniki dobrih praks, ki so razpravljali o:

- najnovejših dosežkih na področju e-zdravja
- praktični uporabi e-zdravja in njegovi prilagoditvi širši javnosti
- izobraževalnih potrebah, strahovih in ovirah uporabnikov
- novi tehnologiji in prihodnosti

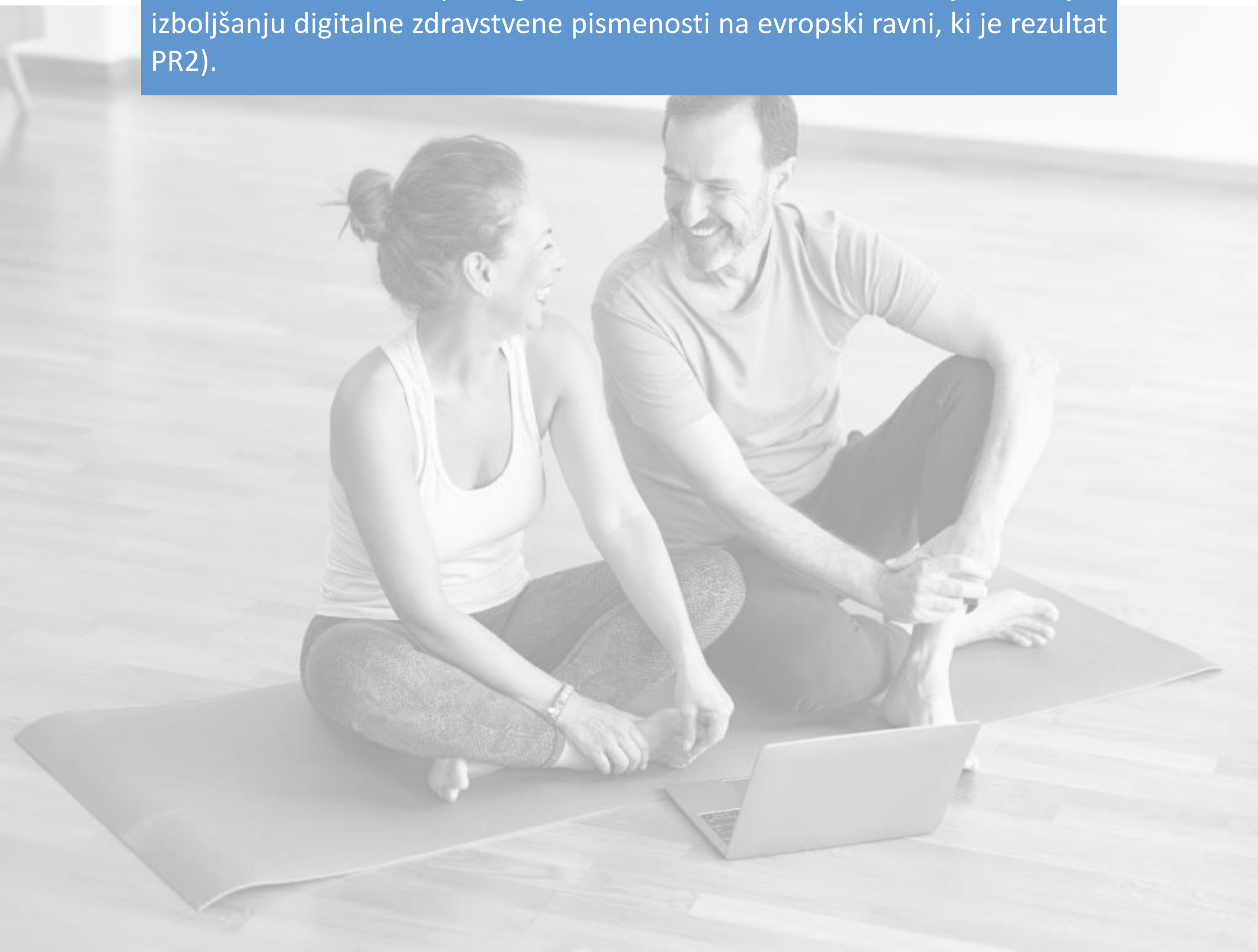
Rezultati fokusnih skupin bodo uporabljeni kot osnova za razvoj spletnega respozitorija, nabora orodij in netikete (spletni bonton). Zato so partnerji izbrali različne strokovnjake z različnih področij: strokovnjake za zdravstveno politiko, predstavnike pristojnega ministrstva, razvijalce aplikacij, nevladne organizacije, ki delujejo na področju e-zdravja, zdravstvene delavce, predstavnike zdravstvenega zavarovanja, razvijalce in ponudnike storitev e-zdravja ter uporabnike teh storitev. V fokusnih skupinah v Švici in Grčiji je bil poudarek na potencialnih uporabnikih (pacienti, zdravniki, zdravstveni delavci) storitev e-zdravja. V Nemčiji, Litvi in Sloveniji so bili strokovnjaki sestavljeni bolj iz ponudnikov, izobraževalcev in raziskovalcev.

Poročilo je nastalo v okviru projekta E-HEALth Literacy (HEAL), ki ga financira strateško partnerstvo Erasmus+ in se izvaja v Nemčiji, Grčiji, Litvi, Švici in Sloveniji.

Cilj projekta je (1) zmanjšati vrzeli v digitalni zdravstveni pismenosti, ki lahko vodijo v socialno izključenost; (2) povečati digitalne spretnosti na področju zdravstvene pismenosti tudi za ranljivejše skupine prebivalstva Evropske unije; (3) ozaveščanje o pomenu e-zdravstvene pismenosti, ki lahko vpliva na boljšo socialno in zdravstveno oskrbo; (4) ozaveščanje o pomenu varnostne in informacijske pismenosti (mediji, naprave, storitve e-Zdravja).

Kako bodo rezultati fokusne skupine vključeni v rezultate projekta?

Skupinske razprave so del prvega rezultata projekta (PR1) "Repozitorij digitalne zdravstvene pismenosti". Gre za odprto spletno orodje, ki strateško ozavešča o digitalni zdravstveni pismenosti, s ciljem zbiranja dodatnih virov iz EU in oblikovanja interesne skupnosti okrog projekta. Repozitorij bo vključeval gradiva, ki pojasnjujejo najnovejši razvoj na tem področju: vire, ki prispevajo k ozaveščanju o pomenu pismenosti na področju e-zdravja; v njem bi bili zbrani članki, spletna mesta, aplikacije, viri za usposabljanje, pravna besedila, vodilne prakse po Evropi na področju pismenosti na področju e-zdravja; ustvarjen bo repozitorij najboljših praks, okoli katerega se lahko razvije skupnost praks. Rezultati fokusne skupine bodo pokazatelji za dokumentacijsko raziskavo za zbiranje virov. Prav tako bodo podlaga za modularni kombinirani tečaj, namenjen izboljšanju digitalne zdravstvene pismenosti na evropski ravni, ki je rezultat PR2).



E-ZDRAVJE

Med pandemijo Covid je bilo v različnih državah uporabljenih več aplikacij za sledenje stikom. Te aplikacije združujejo geografske podatke z zdravstvenimi podatki in pomagajo pri odkrivanju širjenja virusa. Vendar so odpor, strah pred negotovostjo podatkov in pomanjkanje medijske pismenosti številnim državljanom preprečili uporabo aplikacij. V Nemčiji je na primer aplikacijo Corona Warn preneslo približno 26 milijonov ljudi, kar je le 31 % prebivalstva (Statista, 2021), v Litvi pa je aplikacijo Corona Stop preneslo le 10 % državljanov. V Sloveniji je v obdobju od avgusta 2020 do maja 2021 aplikacijo "OstaniZdrav" preneslo 477.752 državljanov (le 23 % vseh prebivalcev). Po podatkih raziskave Flash Eurobarometer 460 je to zaupanje vse pomembnejše, saj lahko e-zdravje državljanom omogoči (1) boljše upravljanje svojega zdravja, (2) izboljšanje preventivnih prizadevanj, (3) natančnejše diagnosticiranje in zdravljenje ter (4) olajša komunikacijo med zdravstvenimi delavci in pacienti. Vendar je leta 2017, ko je bila izvedena zadnja raziskava, manj kot eden od petih anketirancev uporabljal zdravstvene storitve in storitve oskrbe, ki se zagotavljajo prek spleta (18 %). Toda 52 % vseh anketirancev bi želelo imeti spletni dostop do svoje zdravstvene in medicinske dokumentacije. Več kot 75 % vseh anketirancev se strinja, da je internet dobro orodje za izboljšanje njihovega znanja o temah, povezanih z zdravjem. Devet od desetih državljanov, ki iščejo svoje zdravstvene informacije na spletu, pravi, da so zadovoljni z informacijami, ki jih najdejo, in da bi jih po potrebi ponovno poiskali.

Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije je e-zdravje stroškovno učinkovita in varna uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) za podporo zdravju in sorodnim področjem.

E-zdravje vključuje številne aplikacije, namenjene spremljanju podatkov, povezanih z zdravjem, aplikacije in spletna mesta, namenjena lažji organizaciji zdravstvenih sistemov, posege, povezane s telemedicino, različne naprave, velike količine podatkov in nove tehnologije, kot so umetna inteligenca, virtualna resničnost itd.

"Vloga e-zdravja je ključna pri doseganju splošnih zdravstvenih prednostnih nalog, kot so univerzalno zdravstveno varstvo (UHC) in cilji trajnostnega razvoja (SDG)," je poudarila SZO.. (<https://www.who.int/westernpacific/activities/using-e-health-and-information-technology-to-improve-health>)

Avstrijska poslanka Karin Kadenbach (S&D) je poudarila, da je ključnega pomena izboljšati zdravstveno pismenost državljanov EU, saj slaba zdravstvena pismenost neposredno vpliva na zdravljenje kroničnih bolezni, produktivnost, umrljivost in zdravstvene stroške. (<https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/society/20150701STO72927/e-zdravje-mobilno-zdravje-zdravstvena-pismenost-tehnologija-in-bolniki>)



ANALIZA FOKUSNE SKUPINE

MODELI E-ZDRAVJA, PREDNOSTI IN SLABOSTI TRENUTNEGA STANJA TER KAKO LAHKO E- ZDRAVJE PRISPEVA K UČINKOVITEMU ZDRAVSTVENEMU SISTEMU

- ✓ Raziskave posameznih partnerskih držav so pokazale, da se na področju e-zdravja razvijajo številne aplikacije za življenjski slog, aplikacije za spremljanje telesnih dejavnosti, aplikacije, povezane s COVID, ter aplikacije, ki podpirajo zdravstveni sistem (e-recept, e-pacientski zapis, e-naročanje, čakalni sezname, e-zdravstveni zapis itd.) Medtem ko sta telemedicina in e-oskrba omenjeni le v nekaterih partnerskih državah.
- ✓ Digitalizacija na področju organizacijskih sistemov v medicini eksponentno napreduje. S tem se olajša delo in prihrani čas tako zdravstvenemu osebju kot pacientom.
- ✓ Veliko ljudi išče informacije o zdravstvenih stanjih na spletu. Pri tem obstaja možnost širjenja napačnih informacij ter nepotrebne napetosti in stresa.
- ✓ Več usposabljanj na področju IKT, da bi se počutili bolj samozavestne in samostojne uporabnike IKT.
- ✓ Pomanjkanje digitalnih kompetenc in slabo poznavanje varstva podatkov, zlasti med starejšimi in drugimi ranljivimi skupinami, ki so tudi slabo obveščeni o novostih na področju medicine.
- ✓ Potrebna je dobra strategija za digitalizacijo zdravstvenega sistema s pomočjo vseh deležnikov sistema (izvajalcev, bolnikov, podjetij za programsko opremo in drugih deležnikov).

- ✓ Varstvo osebnih podatkov je ogroženo, če ni ustreznega komunikacijskega sistema. Uporaba certifikatov, gesel itd. za zagotavljanje ravni zaščite. Zahteva nekaj znanja o uporabi IKT. To zahteva nujno usposabljanje za uporabo IKT. Zlasti za starejše.

»Manjka nam časovni raspored, da bi vedeli, kam pelje ta razvojni vlak. Dokler ne vemo, kam gremo, je reševanje drugih težav manj učinkovito.« (Slovenija)

«Čeprav je IKT zelo uporabna in lahko zagotavlja inovativne rešitve, je njena uporaba na področju duševnega zdravja slaba v primerjavi s tem, kako lahko te sisteme dejansko uporabimo,» je dejal eden od udeležencev partnerjev FG iz Grčije. "Ko bomo imeli nekaj znanja o tem, bomo lahko predlagali izboljšave." (Grčija)

"Enostavno prijavo na spletno mesto je težko optimizirati, saj so prijavni podatki pomembni. Zaradi varstva podatkov se ne morete prijaviti samo z geslom in uporabniškim imenom.." (Litva)



PRAKTIČNA UPORABA E-ZDRAVJA IN NJEGOVA PRILAGODITEV ŠIRŠI JAVNOSTI

- ✓ Slabost pri komunikaciji med zdravstvenim osebjem in pacienti je pomanjkanje razpoložljive opreme (računalniki, tablični računalniki, pametni telefoni, pametne ure itd.) in slabo digitalno znanje pacientov.
- ✓ IKT se večinoma uporablja za arhiviranje medicinskih podatkov.
- ✓ Uporaba elementov e-zdravja bo pacientom omogočila aktivnejše sodelovanje pri njihovem zdravljenju, zdravstveni oskrbi itd.
- ✓ Pomanjkanje zaupanja pri uporabi storitev e-zdravja zaradi slabih digitalnih spretnosti.
- ✓ Obstajajo že nevladne organizacije, ki zagotavljajo digitalno usposabljanje na področju e-zdravja, vendar se jih udeležuje predvsem starejši del prebivalstva.
- ✓ Sklepamo, da je treba dostopnost storitev e-zdravja urediti na način, ki bo varen za podatke in hkrati lažji za uporabnike; tudi za tiste s slabšim digitalnim znanjem.



» Prednosti so nedvomno v smislu časa in primerjave cen zdravil na recept.« (Litva)

» Trenutno smo v fazi, v kateri nosi bolnik veliko več odgovornosti in je bolj aktivno vključen v številne stvari. Od svojega zdravnika lahko aktivno zahteva digitalne zdravstvene aplikacije, vendar pa e-zdravje pomeni tudi, da pacienti vedo več.« (Nemčija)

“Lahko izpolnim vprašalnik in potem me pri obisku/pregledu ne sprašujejo vedno znova istih reči..« (Nemčija)

“Uporabljam tudi nekatere aplikacije, ki mi omogočajo vizualizacijo človeškega telesa v 3D in raziskovanje določenih delov telesa, kot so mišice roke ali kolenske vezi.” (Švica)

“Brez izobrazbe se vse zdi nepraktično” (Grčija)

E-ZDRAVSTVENE STORITVE, ETIČNA VPRAŠANJA IN KRITIČNO RAZMIŠLJANJE UPORABNIKOV (varstvo podatkov, tveganja uporabe, zakaj ne uporabljamo, stopnja uporabe, usposabljanje)

- ✓ Položaj COVID je pospešil digitalizacijo zdravstvenega sistema. Hkrati pa je pokazal, kako pomembno je znati delati z digitalnimi storitvami.
- ✓ Starejši se bojijo uporabljati storitve, saj nimajo digitalnih kompetenc in jih skrbi, da bo kdo zlorabil njihove podatke.
- ✓ Pomembno je poudariti pozitiven pomen digitalizacije in "koristi pred tveganjem".
- ✓ S prostovoljnim delom, donacijami in organiziranimi tečaji lahko pomagamo starejšim in ranljivim skupinam pridobiti opremo in nova znanja, ki jim bodo omogočila lažje spopadanje z zdravstvenimi težavami in samim zdravstvenim sistemom.
- ✓ Uporabniki zdravstvenega sistema se morajo zavedati, kdo uporablja zdravstvene izdelke in kakšno vlogo ima pri tem zavarovalnica.
- ✓ Na prvem mestu mora biti transparentno delovanje v najvišjo korist uporabnikov.
- ✓ Storitve e-zdravja mora sprejeti in odobriti stranka civilne družbe, ki storitev pred objavo/uporabo preizkusi ter potrdi ali ovrže smiselnost in uporabnost same storitve glede na interesne skupine družbe.

"Povprečen uporabnik tehnologije bi moral biti dovolj ozaveščen, da bi lahko spremljal svoje zdravje."(Nemčija)

" Ozaveščanje je stvar države." (Slovenija)

" Zaščita podatkov je predpogoj, preden začnete kar koli delati!"(Slovenija)

"Ozaveščenost o varstvu podatkov je izjemno visoka in je ni treba posebej poudarjati. Zlasti starejša generacija ima moto "naše podatke boste morali uganiti!". Tam je treba vseeno zmanjšati negativne predsodke ter poudariti prednosti in dodane vrednosti." (Nemčija)

"Včasih iščejo informacije na napačnih mestih ali zaupajo napačnim informacijam, kar nam otežuje delo." (Švica)

"Kaj bodo s temi podatki storile zavarovalnice?" (Švica)

" Vsak poskus digitalizacije ni dober ali uporaben v praksi."(Slovenija)

NOVE TEHNOLOGIJE IN PRIHODNOST

- ✓ Partnerji, ki so se osredotočili na področje "duševnega zdravja", so poudarili pomen VR pri zdravljenju anksioznosti, stresa, depresije, PTSD in ADHD.
- ✓ Tehnologija izboljšuje kakovost zdravstvenega sistema.
- ✓ Tehnologija prihodnosti (telemedicina) bo starejšim omogočila, da čim dlje ostanejo v družinskem okolju.
- ✓ Nova tehnologija bo v prihodnosti olajšala delo zdravstvenih delavcev pri obdelavi velike količine podatkov in njihovi interpretaciji. Hkrati bodo imeli zdravniki zaradi uporabe tehnologije več časa za bolnike.
- ✓ E-zdravje se razvija eksponentno hitro, temu pa moramo slediti z usposabljanjem in izobraževanjem uporabnikov, da bodo lahko kritično presojali procese v zdravstvu. Hkrati z razvojem moramo poskrbeti tudi za ohranjanje socialnih stikov in odnosov med osebjem in bolniki.



" Zdravstveno osebje umaknimo od tipkovnic in zaslonov. Pacient je tisti, ki potrebuje 100 % pozornost " (Slovenija.)

" Ne digitalizacija za vsako ceno." (Slovenija)

"Zdravstveni delavci so izčrpani, ne morejo pravočasno sprejemati bolnikov in niso sposobni sprejemati novih bolnikov." (Švica)

„Pri splošnem prebivalstvu bodo ljudje vedno raje obiskali zdravnika kot pa delali z aplikacijo v telefonu.“ (Švica)

"Prepričan sem, da se bo vse to v bližnji prihodnosti zgodilo tudi na področju duševnega zdravja (npr. pametna zavetišča za uporabnike duševnega zdravja)." (Grčija)

Na podlagi raziskav v partnerskih državah in razprave o e-zdravju je mogoče ugotoviti, da je glavna težava v vseh državah pomanjkanje digitalne pismenosti, dostopnost do ustrezne opreme in strah pred tem, kaj prinaša prihodnost. Naš cilj je opolnomočiti prebivalstvo, starejše od 18 let, za uporabo sistemov, ki bodo v prihodnosti podpirali zdravstveni sistem. Uporabnike seznaniti s številnimi možnostmi, ki so na voljo za spremljanje njihovega zdravja, in jih naučiti kritičnega razmišljanja, da bi razlikovali med resničnimi in lažnimi informacijami.